

Ερμηνευτικό Σημείωμα της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός του παρόντος εγγράφου είναι να συνοψισθούν οι βασικές αρχές που αφορούν στο βάρος της απόδειξης στα πλαίσια της διαδικασίας αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Οι διαδικασίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν ορίζονται ειδικότερα σε κείμενα του διεθνούς δικαίου. Δεν προσδιορίζεται, εάν οι σχετικές διαδικασίες πρέπει να είναι διοικητικής ή δικαστικής φύσης, ανακριτικού ή συζητητικού τύπου. Ανεξάρτητα από το μηχανισμό που εφαρμόζεται για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, η τελική απόφαση λαμβάνεται από τον υπεύθυνο της συνέντευξης, που αξιολογεί τους προβαλλόμενους από τον αιτούντα ισχυρισμούς του ασύλου, από τους οποίους πρέπει να προκύπτει ο προσωποπαγής χαρακτήρας του «βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης».

Κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, πρέπει να συνεκτιμάται η ειδική θέση του αιτούντα άσυλο και να εφαρμόζεται η αρχή του προσφυγικού δικαίου σύμφωνα με την οποία η παροχή ασύλου και η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι πράξη ανθρωπιστική. Κατ' εφαρμογή αυτής της αρχής για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν απαιτείται η προϋπόθεση της βεβαιότητας του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης του : αρκεί η πιθανότητα. Όμως, δεν είναι επαρκή όλα τα επίπεδα της πιθανότητας για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Το ερώτημα κλειδί είναι κατά πόσο έχει αποδειχθεί από τον αιτούντα άσυλο ο απαιτούμενος βαθμός πιθανότητας.

Οι όροι «βάρος της απόδειξης» και «αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών» είναι νομικοί και χρησιμοποιούνται στα πλαίσια του δικαίου της απόδειξης στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση. Σε αυτές τις χώρες, όπου τα συστήματα εξέτασης των αιτημάτων ασύλου είναι μεικτά προκύπτουν νομικά επιχειρήματα για την αποδεικτική ισχύ των ισχυρισμών του αιτούντα την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Και ενώ το ζήτημα του βάρους της απόδειξης είναι κρίσιμο και στις χώρες των οποίων το νομικό σύστημα στηρίζεται στο ρωμαϊκό δίκαιο, το ζήτημα της αποδεικτικής ισχύος των ισχυρισμών δεν αντιμετωπίζεται όπως στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση. Η αρχή των συστημάτων του ιδιωτικού δικαίου είναι «η ελευθερία των αποδείξεων», σύμφωνα με την οποία τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται από τον ενδιαφερόμενο προς απόδειξη των ισχυρισμών του πρέπει να δημιουργήσουν στο δικαστή «εδραιωμένη – βαθιά πεποίθηση», ότι οι ισχυρισμοί είναι αληθείς. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και το γεγονός ότι οι όροι της αγγλοσαξονικής δικαιοσύνης παράδοσης είναι τεχνικοί με ιδιαίτερη σημασία για μερικές χώρες, αυτά τα κριτήρια της απόδειξης εφαρμόζονται ευρύτερα κατά την αξιολόγηση και εκτίμηση των αιτημάτων ασύλου παντού στον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης και της Έπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες αρχές για το βάρος της απόδειξης, που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο, εφαρμόζονται γενικά κατά την εξέταση όλων των αιτημάτων ασύλου.

Στο παρόν έγγραφο εξετάζονται ζητήματα που αφορούν το βάρος της απόδειξης και την αποδεικτική ισχύ των ισχυρισμών που προβάλλονται στις κανονικές διαδικασίες εξέτασης των αιτημάτων αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα όπου εξετάζεται κατ' ουσία το αίτημα ασύλου. Καθίσταται σαφές ότι τα σχετικά ζητήματα απόδειξης που αφορούν τις ταχύρυθμες διαδικασίες εξέτασης των αιτημάτων ασύλου δεν εξετάζονται στην παρούσα μελέτη.

II. ΤΟ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ

Τα γεγονότα, στα οποία στηρίζονται οι περί ασύλου ισχυρισμοί, πρέπει να αποδεικνύονται είτε εγγράφως είτε προφορικώς. Βάρος απόδειξης είναι η υποχρέωση του αιτούντα άσυλο να προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς του.

Σύμφωνα με γενική αρχή του δικαίου το βάρος της απόδειξης φέρει το πρόσωπο που προβάλλει τους σχετικούς ισχυρισμούς. Έτσι κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, ο αιτών υποχρεούται να αποδείξει την αλήθεια των ισχυρισμών του και των πραγματικών περιστατικών, στα οποία στηρίζει το αίτημά του για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Ο αιτών απαλλάσσεται από το βάρος της απόδειξης όταν, εκθέτοντας με τρόπο αληθή τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν το περί ασύλου αίτημά του και με βάση αυτά, ο υπεύθυνος της συνέντευξης είναι σε θέση να αποφασίσει για το καθεστώς του. Ενόψει των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει η κατάσταση του πρόσφυγα / αιτούντα άσυλο, ο υπεύθυνος της συνέντευξης υποχρεούται να εξακριβώσει και να αξιολογήσει όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά¹. Αυτό επιτυγχάνεται, όταν ο υπεύθυνος της συνέντευξης γνωρίζει αντικειμενικά την κατάσταση στην χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο, τα κοινά τοις πάσι γεγονότα, και καθοδηγεί τον αιτούντα άσυλο παρέχοντας τις σχετικές πληροφορίες και επαληθεύοντας με κατάλληλες τεχνικές τους πραγματικούς ισχυρισμούς που αποτελούν τη βάση του αιτήματός του.

III. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΑΣΥΛΟΥ – ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΑ ΟΡΙΣΜΩΝ

Στα πλαίσια της υποχρέωσης του αιτούντα άσυλο να αποδείξει τα γεγονότα που στηρίζουν το αίτημά του, ο όρος « αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών ασύλου» αποτελεί τη βασική προϋπόθεση, που πρέπει να πληροί ο αιτών άσυλο, ώστε να δημιουργηθεί στον υπεύθυνο της συνέντευξης πεποίθηση περί της αλήθειας των ισχυρισμών του, οι οποίοι αφορούν τα πραγματικά περιστατικά στα οποία τους στηρίζει. Τα γεγονότα που πρέπει να «αποδειχθούν» είναι αυτά που αφορούν το υπόβαθρο και τις προσωπικές εμπειρίες του αιτούντα άσυλο, που προκαλούν το φόβο δίωξης και την συνεπαγόμενη απροθυμία του να υπαχθεί στην προστασία της χώρας καταγωγής του.

Στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση το δίκαιο της απόδειξης στο ποινικό δίκαιο απαιτεί όπως αποδειχθεί «εύλογα και αναμφίβολα» η ενοχή του κατηγορούμενου. Στις υποθέσεις ιδιωτικού δικαίου, η νομοθεσία δεν απαιτεί τόσο υψηλό επίπεδο αποδεικτικής ισχύος. Ο δικαστής είναι αυτός που υποχρεούται να αποφασίσει βασιζόμενος στην «εξισορρόπηση των πιθανοτήτων». Όμοια, κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου δεν είναι αναγκαίο να πεισθεί πλήρως ο υπεύθυνος της συνέντευξης για την αλήθεια του κάθε ισχυρισμού, που αφορά πραγματικά περιστατικά και γεγονότα που προβάλλει ο αιτών άσυλο. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης υποχρεούται να αποφασίζει εάν ο αιτών άσυλο είναι αξιόπιστος στηρίζοντας τη σχετική απόφασή του στα αποδεικτικά στοιχεία, που αφορούν στην αλήθεια των ισχυρισμών του².

Αναμφισβήτητα ο αιτών υποχρεούται να λει την αλήθεια. Όμως θα πρέπει να εκτιμηθεί, ότι ενδέχεται να μην θυμάται λεπτομέρειες των γεγονότων που επικαλείται, ή να τα εξιστορεί

¹ Στην παράγραφο 196 του Εγχειριδίου για τα Κριτήρια και τις Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα (έκδοση Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες) αναφέρεται : «... Έτσι, ενώ το βάρος της απόδειξης παραμένει καταρχήν στον αιτούντα, το καθήκον εξακρίβωσης και της αξιολόγησης όλων των σχετικών μοιράζεται ανάμεσα στον αιτούντα και τον εξεταστή».

² Στην παράγραφο 195 του προαναφερόμενου Εγχειριδίου αναφέρεται : « ... εναπόκειται στο όργανο που είναι αρμόδιο για τον καθορισμό του καθεστώτος (εξεταστή) να εκτιμήσει την εγκυρότητα των αποδεικτικών μέσων και την αξιοπιστία των ισχυρισμών του αιτούντος».

ανακριβώς ή να τα συγχέει είτε λόγω των τραυματικών εμπειριών που έχει βιώσει είτε λόγω του χρόνου που έχει μεσολαβήσει είτε λόγω της έντασης των παρελθόντων γεγονότων. Έτσι ενδέχεται να μιλά αόριστα ή να μην θυμάται με ακρίβεια τις λεπτομέρειες των γεγονότων, που αποτελούν την βάση του αιτήματός τους. Η αδυναμία του αιτούντα να θυμάται ή να αναφέρεται σε όλες τις ημερομηνίες ή στις λεπτομέρειες, καθώς και οι μικρής σημασίας αντιφάσεις, οι αοριστίες του αιτήματός του ή οι ανακριβείς δηλώσεις του για ζητήματα που δεν είναι κρίσιμα για την εξέταση της αίτησής του λαμβάνονται υπόψη κατά την τελική αξιολόγηση της αξιοπιστίας του, αλλά δεν θα πρέπει να έχουν καθοριστική σημασία.

Όταν υπάρχουν αποδείξεις που επιβεβαιώνουν τις δηλώσεις και τους ισχυρισμούς του αιτούντα, αυτές θα πρέπει να ενισχύουν την αλήθεια των ισχυρισμών του. Εξάλλου, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των αιτούντων άσυλο, δεν θα πρέπει κατ' ανάγκην να απαιτείται να αποδεικνύουν όλους τους ισχυρισμούς τους με αποδεικτικά μέσα. Ειδικότερα, θα πρέπει να αναγνωρισθεί, ότι συχνά οι αιτούντες άσυλο εγκαταλείπουν την χώρα τους ακόμα και χωρίς τα έγγραφα ταυτότητάς τους. Η παράλειψη υποβολής αποδεικτικών μέσων για την υποστήριξη των προφορικών δηλώσεων δεν πρέπει κατά συνέπεια να οδηγεί σε απόρριψη του αιτήματος ασύλου, εφόσον οι ισχυρισμοί του αιτούντα παρουσιάζουν συνοχή, αφορούν γνωστά γεγονότα και η γενικότερη αξιοπιστία του είναι ικανοποιητική.

Αξιολογώντας γενικά την αξιοπιστία των ισχυρισμών του αιτούντα, ο υπεύθυνος της συνέντευξης θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως είναι το εύλογο των γεγονότων που επικαλείται ο αιτών, τη γενικότερη συνοχή και αληθοφάνεια της προσωπικής ιστορίας του αιτούντα άσυλο, τα αποδεικτικά μέσα, που υποβάλει ο αιτών για να υποστηρίξει τους ισχυρισμούς του, τη συμφωνία των ισχυρισμών του από την άποψη της κοινής λογικής ή των κοινών τοις πάσι γεγονότων, και την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του. *Ο αιτών άσυλο κρίνεται αξιόπιστος, όταν έχει προβάλει ισχυρισμούς που παρουσιάζουν συνοχή και είναι εύλογοι, που δεν είναι αντιφατικοί με τα κοινά τοις πάσι γεγονότα και κατά συνέπεια μπορεί να οδηγήσουν τον υπεύθυνο της συνέντευξης στη δημιουργία πεποίθησης για το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης που εκφράζει.*

Ο όρος «ευεργέτημα της αμφιβολίας» χρησιμοποιείται στα πλαίσια της αποδεικτικής ισχύος των ισχυρισμών που επικαλείται ο αιτών άσυλο κατά την εξιστόρηση των πραγματικών περιστατικών, τα οποία θεμελιώνουν το αίτημά του. Λαμβάνοντας υπόψη τη φύση των ισχυρισμών, δεν είναι αναγκαίο ο αιτών άσυλο να αποδείξει όλα τα γεγονότα που επικαλείται, ώστε να πείσει πλήρως τον υπεύθυνο της συνέντευξης για την αλήθεια των ισχυρισμών του. Είναι φυσιολογική η δημιουργία αμφιβολιών στον υπεύθυνο της συνέντευξης για γεγονότα που επικαλείται ο αιτών άσυλο. Εφόσον ο υπεύθυνος της συνέντευξης κρίνει, ότι η προσωπική ιστορία του αιτούντα άσυλο παρουσιάζει γενικά συνοχή και είναι εύλογη, τυχόν στοιχείο αμφιβολίας δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε απόρριψη του αιτήματος ασύλου. Θα πρέπει λοιπόν να αναγνωρισθεί στον αιτούντα «το ευεργέτημα της αμφιβολίας».

IV. Η ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΟΥ ΦΟΒΟΥ ΔΙΩΞΗΣ

Η φράση «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» είναι το στοιχείο κλειδί για τον ορισμό του πρόσφυγα. Αν και η έκφραση «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος» περιλαμβάνει δύο στοιχεία, ένα υποκειμενικό (φόβος) και ένα αντικειμενικό (βάσιμος και δικαιολογημένος) αυτά θα πρέπει να αξιολογηθούν μαζί.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο όρος «φόβος» σημαίνει, ότι ο αιτών άσυλο πιστεύει ή υποστηρίζει, ότι θα υποστεί δίωξη. Αυτό το στοιχείο αποδεικνύεται κατά την αξιολόγηση των ισχυρισμών του,

οι οποίοι αφορούν το λόγο αναχώρησής του από την χώρα καταγωγής του. Εφόσον βέβαια δεν δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες για την αξιοπιστία του αιτούντα, οι ισχυρισμοί του πρέπει να εξετάζονται με την έννοια ότι αποτελούν σημαντική έκφραση της ύπαρξης του φόβου. Ο αιτών υποχρεούται επιπλέον να αποδείξει, ότι ο φόβος που ισχυρίζεται είναι βάσιμος και δικαιολογημένος. Οι «βάσιμοι λόγοι» δίωξης πρέπει να κατανοούνται ως « εύλογοι και συναρτώμενοι με το φόβο δίωξης». Η Επιτροπή για την Ανιθαγένεια και τα Συναφή Ζητήματα υιοθέτησε την έκφραση «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» και δεν υιοθέτησε την διατύπωση της Σύμβασης του Διεθνούς Οργανισμού Προσφύγων. Σχολιάζοντας τη διατύπωση αυτή, στην Τελική Πράξη η Ad Hoc Επιτροπή διατύπωσε την άποψη ότι «ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει «βάσιμα», ότι φοβάται ότι θα υποστεί δίωξη³.

A. Μέτρο απόδειξης

Στο Εγχειρίδιο αναφέρεται ότι ο φόβος δίωξης του αιτούντα άσυλο κρίνεται βάσιμος και δικαιολογημένος εφόσον «μπορεί να θεμελιώσει κατά έναν εύλογο βαθμό, ότι η εξακολούθηση της παραμονής του στην χώρα προέλευσής του έχει γίνει αφόρητη γι' αυτόν ...»⁴.

Στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση έχει αναπτυχθεί σημαντική νομολογία για το μέτρο απόδειξης που απαιτείται για τον καθορισμό του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης. Αυτή η νομολογία υποστηρίζει ευρέως την άποψη ότι δεν απαιτείται να αποδειχθεί αναμφίβολα ο βάσιμος και δικαιολογημένος χαρακτήρας του φόβου δίωξης, ή ακόμα και ότι η δίωξη είναι πολύ περισσότερο από πιθανή. Για να αποδειχθεί ο «βάσιμος και δικαιολογημένος» χαρακτήρας της δίωξης, η δίωξη θα πρέπει να είναι εύλογα πιθανή.

B. Ενδείξεις για την αξιολόγηση του βάσιμου και δικαιολογημένου χαρακτήρα του φόβου

Η αξιολόγηση του φόβου δίωξης είναι ζήτημα θεωρητικό, το οποίο συγκεκριμενοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τους ισχυρισμούς του αιτούντα άσυλο για τα πραγματικά περιστατικά, που επικαλείται στην προσωπική του ιστορία καθώς και στις πληροφορίες για την κατάσταση στην χώρα καταγωγής.

Τα στοιχεία της προσωπικής ιστορίας του αιτούντα άσυλο περιλαμβάνουν το υπόβαθρό του, τις εμπειρίες του, την προσωπικότητά του και κάθε άλλο προσωπικό δεδομένο που θα μπορούσε να τον εκθέσει στην δίωξη. Καίριας σημασίας στοιχεία που πρέπει να συνεκτιμώνται, είναι η προηγούμενη δίωξη ή άλλες μορφές κακομεταχείρισης που έχει υποστεί ο αιτών άσυλο, οι εμπειρίες των συγγενών και των φίλων του καθώς και αυτές προσώπων, που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με αυτόν⁵. Σημαντικά στοιχεία που αφορούν την κατάσταση στη χώρα καταγωγής του είναι: η γενική κοινωνική και πολιτική κατάσταση, η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η εθνική νομοθεσία, η πολιτική ή οι πρακτικές των οργάνων δίωξης που εφαρμόζονται ειδικότερα σε όσους βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον αιτούντα κλπ. Και ενώ η δίωξη ή η κακομεταχείριση, που έχει ήδη υποστεί ο αιτών άσυλο βαρύνουν υπέρ μιας θετικής αξιολόγησης του κινδύνου μελλοντικής δίωξης, η έλλειψή της δεν αποτελεί αποφασιστικό

³ Η Ad Hoc Επιτροπή για την Ανιθαγένεια και τα Συναφή Ζητήματα ιδρύθηκε κατ' εφαρμογή της από 8.8.1949 Απόφασης 248 Β (I) του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου. Με την απόφαση αυτή ανατέθηκε στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο αναθεώρησης της Σύμβασης για το Διεθνές Καθεστώς των Προσφύγων και των Ανιθαγενών και εφόσον κρίνει αναγκαίο να συντάξει το κείμενο αυτής της Σύμβασης.

⁴ Παράγραφος 42 του Εγχειριδίου για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων.

⁵ Παράγρ. 43 του Εγχειριδίου για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα.

παράγοντα⁶. Όμως, το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη διωχθεί στην χώρα του δεν οδηγεί κατ' ανάγκην στο συμπέρασμα, ότι βάσιμα και δικαιολογημένα φοβάται τη δίωξη, ειδικά όταν έχουν ουσιαδώς αλλάξει οι συνθήκες στην χώρα καταγωγής του.

VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Όσον αφορά το βάρος της απόδειξης κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, εφαρμόζονται οι κανόνες και οι αρχές που εφαρμόζονται στις ποινικές ή στις αστικές υποθέσεις. Τα υποκειμενικά στοιχεία που επικαλείται ο αιτών άσυλο είναι δύσκολο να αποδειχθούν και η απόφαση για την αξιοπιστία του δεν θα στηριχθεί σε «σαφή» γεγονότα. Συχνά, ο υπεύθυνος της συνέντευξης θα πρέπει να εκτιμήσει μόνον τους προφορικούς ισχυρισμούς και δηλώσεις του αιτούντα άσυλο και να αποφασίσει υπό το φως της αντικειμενικής κατάστασης στην χώρα καταγωγής.

Όσον αφορά τον «βάσιμο και δικαιολογημένο» χαρακτήρα του φόβου δίωξης, ενώ η αξιολόγηση αυτού του στοιχείου είναι λόγω της φύσης του θεωρητική, δεν μπορεί να είναι απλά συμπερασματική αλλά ούτε και απόλυτα συσχετισμένη με αυστηρές νομικές έννοιες. Η κρίση για τη «δυνατότητα» ή την «πιθανότητα» επέλευσης ενός γεγονότος στηρίζεται στο πεδίο που δημιουργείται μεταξύ της «δυνατότητας» ή της «πιθανότητας» επέλευσης του και πρέπει να αιτιολογείται βάσιμα και ισχυρά.

Υπογραμμίζεται η ακόλουθη κατευθυντήρια αρχή, που αποτυπώνεται στην παράγραφο 202 του Εγχειριδίου : «Επειδή το πόρισμά του πάνω στα στοιχεία της υπόθεσης καθώς και η εντύπωση από το πρόσωπο του αιτούντος οδηγούν στη λήψη μιας απόφασης που επηρεάζει ανθρώπινες ζωές, πρέπει να εφαρμόσει ο εξεταστής τα κριτήρια με πνεύμα δικαιοσύνης και κατανόησης».

⁶ Σε αυτό το πλαίσιο ο χαρακτήρας του αιτούντα άσυλο, η προσωπικότητά του και ο τρόπος έκφρασής του αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την αξιολόγηση της δυνατότητας να υποστεί δίωξη. Ο Grahl-Madsen αναφέρει : «... είναι προφανές ότι η δυνατότητα να είναι κάποιος θύμα δίωξης διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο. Παραδείγματος χάρη, μια γνωστή προσωπικότητα εκτίθεται περισσότερο σε δίωξη σε σχέση με κάποιον άλλον άνθρωπο που ζει στη σκιά. Επίσης, κάποιιοι άνθρωποι έχουν ισχυρότερη θέληση ή μιλούν πιο ελεύθερα από άλλους, και άρα προσελκύουν την προσοχή των Αρχών ευκολότερα σε σχέση με άλλους που δεν εκφράζονται έντονα».

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

Η.Π.Α.

Στην υπόθεση Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης κατά Stevic (1984) το Ανώτατο Δικαστήριο διέκρινε με σαφήνεια το μέτρο απόδειξης, που εφαρμόζεται στις περιπτώσεις αναστολής της εκτέλεσης της απέλασης, από αυτό που εφαρμόζεται στη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, για να αποφανθεί επί αίτησης αναστολής της εκτέλεσης της απέλασης, ο αλλοδαπός πρέπει να αποδείξει ότι «είναι περισσότερο από πιθανό ότι κινδυνεύει να υποστεί δίωξη» στην χώρα, όπου θα αναγκαστεί να επιστρέψει. Δηλαδή ο αλλοδαπός πρέπει να αποδείξει «σαφή πιθανότητα δίωξης». Αντίθετα, στις περιπτώσεις εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, ερμήνευσε ευρύτερα το μέτρο απόδειξης του στοιχείου του «βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης», που σημαίνει, ότι «εφόσον αποδεικνύεται η αντικειμενική κατάσταση [στη χώρα καταγωγής], δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η κατάσταση αυτή θα έχει ως πιθανή συνέπεια την δίωξη, αλλά είναι αρκετό να αποδεικνύεται ότι η δίωξη αποτελεί εύλογη πιθανότητα».

Το Ανώτατο Δικαστήριο επανέλαβε τη νομολογία του στην υπόθεση Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης κατά Cardoza-Fonseca (1987). Σε αυτήν την υπόθεση λαμβάνοντας υπόψη τη νομοθετική ιστορία υιοθέτησης του Νόμου περί Προσφύγων του 1980 καθώς και το γράμμα και πνεύμα του Νόμου, υπογράμμισε, ότι οι όροι «πρόσφυγας» και «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» αποτελούν «αναπόσπαστα στοιχεία» των διαδικασιών ασύλου και ότι προκειμένου να αποδείξει ο αλλοδαπός «το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης» «δεν απαιτείται να αποδείξει ότι είναι περισσότερο από πιθανό το ενδεχόμενο δίωξής του στην χώρα καταγωγής του». Ο Δικαστής Stevens εξέφρασε την άποψη ότι «ο αλλοδαπός εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για την επέλευση κάποιου γεγονότος, όταν υπάρχουν λιγότερο από 50% πιθανότητες να λάβει χώρα ό,τι φοβάται». Λαμβάνοντας υπόψη τη βούληση του Κογκρέσου να ορίσει τι είναι «πρόσφυγας» στο Νόμο περί Προσφύγων του 1980 κατ' εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του 1967 το Δικαστήριο εξέτασε την ιστορία σύνταξης και υιοθέτησης της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και κατέληξε ότι «το μέτρο απόδειξης, ερμηνευμένο από τους συντάκτες της καθώς και από όσους συνέταξαν τα έγγραφα με την οποία υιοθετήθηκε δεν απαιτεί ν' αποδείξει ο αλλοδαπός – αιτούμενος το καθεστώς του «πρόσφυγα» ότι είναι περισσότερο από πιθανό να διωχθεί». Το Δικαστήριο επανέλαβε το κριτήριο που υιοθέτησε στην προηγούμενη υπόθεση, αυτό της «εύλογης πιθανότητας».

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Προκειμένου να καθορίσει την αρχή της απόδειξης που εφαρμόζεται στις περιπτώσεις ανάλυσης της πιθανότητας επέλευσης ενός μελλοντικού γεγονότος, η Βουλή των Λόρδων απέρριψε την εφαρμογή του κριτηρίου της «εξισορρόπησης των πιθανοτήτων», που εφαρμόζεται στις υποθέσεις ιδιωτικού δικαίου. Στην υπόθεση Fernandez κατά της Κυβέρνησης της Σιγκαπούρης, η οποία αφορά το Νόμο του 1967, στην οποία τέθηκε ζήτημα εφαρμογής για τους Φυγάδες Εγκληματίες⁷ ο Λόρδος Diplock εξέφρασε την άποψη ότι «δεν υπάρχει στο αγγλικό δίκαιο καμία γενική αρχή που να υποχρεώνει το Δικαστήριο, όταν κρίνει, είτε σύμφωνα με το Σύνταγμα είτε σύμφωνα με τη νομοθεσία, να αγνοήσει την πιθανότητα επέλευσης κάποιου γεγονότος το οποίο ενδέχεται να συμβεί στο μέλλον και από το οποίο εξαρτώνται οι νομικές

⁷ Σύμφωνα με αυτόν το Νόμο απαγορεύεται η απέλαση κάθε προσώπου για το οποίο βάσιμα πιστεύεται ότι δεν θα δικαστεί δίκαια ή θα τιμωρηθεί, θα κρατηθεί ή θα στερηθεί με οποιονδήποτε τρόπο την προσωπική του ελευθερία για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας ή πολιτικών πεποιθήσεων.

συνέπειες της πιθανότητας επέλευσής του». Και αιτιολόγησε την άποψη αυτή με το συλλογισμό ότι «η πιθανότητα επέλευσης του εν λόγω γεγονότος είναι ποσοστιαία μικρότερη από αυτήν της μη επέλευσής του ». Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τις σημαντικές συνέπειες έκδοσης απόφασης που θα αποδεικνυόταν λανθασμένη κατά τον έναν ή άλλον τρόπο και κατέληξε ότι δεν είναι απαραίτητο ο αλλοδαπός να αποδείξει ότι είναι περισσότερο από πιθανό να κρατηθεί ή να στερηθεί την ελευθερία εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στην συγκεκριμένη χώρα. Αρκεί και χαμηλότερο κριτήριο πιθανότητας, όπως αυτό της «εύλογης πιθανότητας», των «βάσιμων λόγων της σκέψης» ή της «σοβαρής πιθανότητας».

Στην υπόθεση R. κατά του Υπουργού Εσωτερικών η Βουλή των Λόρδων έλαβε υπόψη τις σημαντικές συνέπειες μιας λανθασμένης απόφασης και αποφάσισε την εφαρμογή κριτηρίου ελαστικότερου από αυτό του «πλέον πιθανού». Έκρινε ότι ο φόβος δίωξης είναι βάσιμος και δικαιολογημένος, όταν αποδεικνύεται εύλογο επίπεδο πιθανότητας, ότι ο αλλοδαπός θα διωχθεί στην πατρίδα του για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Στην υπόθεση Chan Yee Kin κατά του Υπουργού Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων (1989) το Ανώτατο Δικαστήριο της Αυστραλίας υιοθέτησε το κριτήριο που καθιέρωσαν οι αποφάσεις ExParte Sivakumaran & Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης κατά Cardoza-Fonseca, αλλά προτίμησε να χρησιμοποιήσει τον όρο «πραγματική πιθανότητα». Ο Δικαστής C. Mason εξέφρασε την άποψη ότι «όταν η Σύμβαση αναφέρεται στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα σε κάθε πρόσωπο, που εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για τους λόγους που αναφέρονται σ' αυτήν, που δεν επιθυμεί να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του, κατ' ανάγκη εννοείται, ότι πρέπει να υπάρχει μια πραγματική πιθανότητα για τον αιτούντα άσυλο, εάν επιστρέψει, να υποστεί σοβαρή τιμωρία ή ποινή ή σημαντικές δυσμενείς διακρίσεις». Ο Δικαστής C. Dawson εξέφρασε την άποψη, ότι «υπέρ της ομοιομορφίας» προτιμά το μέτρο απόδειξης, που «απαιτεί όπως υπάρχει πραγματική πιθανότητα δίωξης, πριν τεκμηριωθεί ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης». Εξήγησε, ότι αυτή η άποψη σημαίνει, ότι ο φόβος δίωξης είναι «περισσότερο από εύλογος», αφού ο αιτών άσυλο μπορεί να εκφράζει «εύλογα πιστεύω τα οποία ενδέχεται να αποδειχτούν αβάσιμα, λαμβάνοντας υπόψη γεγονότα, που του είναι άγνωστα». Και ότι ταυτόχρονα δεν υπάρχει ανάγκη να υπάρχει «βεβαιότητα» ή «ακόμα και πιθανότητα, ότι θα πραγματωθεί ο φόβος». Όμοια ο Δικαστής J. McHugh εξέφρασε την άποψη: «Προφανώς θα πρέπει να αποκλεισθεί μια μικρή πιθανότητα δίωξης. Αλλά εάν υπάρχει πραγματική πιθανότητα ο αιτών να διωχθεί, ο φόβος του, στα πλαίσια εφαρμογής της Σύμβασης και του Πρωτοκόλλου θα πρέπει να είναι βάσιμος και δικαιολογημένος».

ΚΑΝΑΔΑΣ

Στον Καναδά το Εφετείο στην υπόθεση Joseph Adjei κατά του Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης απόρριψε το κριτήριο του «περισσότερο πιθανού» κρίνοντας ότι «είναι θέμα κοινής λογικής, το αντικειμενικό μέτρο απόδειξης δεν είναι τόσο αυστηρό ώστε να απαιτείται πιθανότητα δίωξης». Ο Δικαστής J. MacGuigan υιοθέτησε την «εύλογη πιθανότητα» που ισοδυναμεί με «βάσιμους λόγους φόβου δίωξης» και την «εύλογη πιθανότητα» δίωξης. Το σκεπτικό αυτό επανέλαβε το Δικαστήριο στην υπόθεση Salibian κατά Καναδά (1990), κρίνοντας ότι «ο φόβος που εκφράζεται είναι αυτός της εύλογης πιθανότητας δίωξης του αιτούντα εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του».

Γενεύη, 16.12.1998